

4. Неуспешният избор за първи български омбудсман

Въпреки продължителното закъснение (според закона изборът трябваше да се проведе до края на март 2004 г.), в края на април процедурата по издигане на кандидатури и избор за омбудсман бе открита. Парламентарните групи и народните представители не се опитаха да намерят консенсусна фигура в самото начало на процедурата и всяка от тях, а дори и някои по-малки групи депутати, номинира свой кандидат за омбудсман. В резултат на това бяха издигнати седем кандидатури.

Изборът за първи български парламентарен омбудсман, проведен от Народното събрание на 14 май 2004 г. се провали, тъй като нито един от кандидатите не успя да събере необходимия брой гласове (т.е. гласовете на повече от половината депутати, участвали в гласуването). Главната причина за неуспеха на избора бе невъзможността на парламентарно представените политически партии да се обединят около по-малко на брой, но достатъчно авторитетни и безспорни кандидатури.

Процедурата по номинирането бе непрозрачна, а номинираните кандидати не получиха възможност да представят платформите си пред широка публика. Тази липса на публичност възпрепятства на практика активното участие на гражданското общество в процеса. За представяне на възгледите си за ролята и дейността на институцията и приоритетите, които смятат да следват, номинираните разполагаха само с петминутни изказвания на пленарното заседание непосредствено преди гласуването.

- В съответствие със закона проведеното гласуване беше тайно. В първия тур, проведен с участието на 198 (от общо 240) депутати, нито един от кандидатите не събра повече от половината гласове на гласувалите депутати. В проведения втори тур участваха двамата кандидати, получили най-голям брой гласове. Във второто гласуване взеха участие 187 депутати, но голяма част от тези, които на първия тур бяха подкрепили други кандидатури, бойкотираха втория избор, като подадоха недействителни гласове.

Според закона, за избор на омбудсман на втори тур се изисква същото мнозинство (повече от половината гласували депутати). Големият брой недействителни бюлетини обаче направи постигането на подобно мнозинство на практика невъзможно.

Неуспешният избор за първия омбудсман в България свидетелства за липсата на необходимата политическа воля за избиране на политически независим парламентарен омбудсман. Политическите сили не можаха да се споразумеят относно подобна кандидатура, нито при издигането на кандидатурите, нито преди втория тур. Резултатите от втория тур на

гласуването и особено броят на недействителните гласове ясно показват, че процедурата бе силно политизирана. Пропуските и недостатъците на Закона за омбудсмана също повлияха за тези резултати, което още веднъж потвърждава и необходимостта от усъвършенстване на правната рамка на институцията (чрез изменения в Закона за омбудсмана и включване в Конституцията на разпоредби относно омбудсмана), което да гарантира избора на независим омбудсман и успеха на неговата работа.

Наред с това е от изключително значение да се използва опита и ангажмента на гражданското общество, включително чрез организиране на широки публични дебати преди всеки избор. Това не само ще направи процедурата по-прозрачна и откритая, но би насърчило и подпомогнало народните представители да постигнат споразумение за избирането на омбудсман с мнозинство, което би гарантирало по-широка подкрепа и по-стабилна легитимност на институцията